

Dr Izidor MILKO

KAKO SMO GRADILI HRAM

Skraćeni članak objavljen u subotičkom nedeljniku za jevrejska društvena pitanja
»Szombat« od 8. decembra 1925.

»...NOVCA smo imali malo. Već devedesetih godina, u vreme predsednikovanja revnosnog *Mora Kuneca*, pokrenuta je kampanja za stvaranje fonda radi izgradnje bogomolje. Taman smo uspeali da na beskamatnoj osnovi prikupimo izvesnu sumu, ali ona ni izbliza nije bila tolika da bi postala osnova za kakvu veću gradnju — u najboljem slučaju mogla je biti njena polazna osnova. Stvar je bliže stadijumu ostvarenja doveo uspešan plan što ga je unapred pripremio *Ignac Kunec*, koji je znatan deo građevinskog kapitala obezbedio rasprodajom sedišta u budućoj bogomolji. Ali još uvek nije bilo dovoljno novca da bismo se mirno prihvatili velikog poduhvata i da bismo spokojno očekivali materijalni obračun. Tada mi se javila zamisao da emitujemo 5 postotne obveznice koje bismo pojedinačno realizovali od blagorodnih poverilaca (ovo dugovanje je već likvidirano; poslednje obveznice otkupila je Jevrejska opština). Sa gotovim finansijskim planom istupio sam najpre pred odbor za izgradnju sinagoge, a zatim i pred opštinski zbor. U ono vreme je 50.000 kruna predstavljalo veliku svotu. Međutim, u odboru je bilo i malodušnih, pa nije čudno što je »pustolovni« i »fantastični« plan imao protivnike, ali velika većina ga je ipak prihvatila. U to vreme neverovatno, pa ipak istinito — bio sam veoma popularan, tako da sam za svega 3—4 dana plasirao bezmalo 1.000 obveznica od po 5 kruna. I ovaj uspeh je imao dodatni podstrek za gradnju. Prijatne uspomene izaziva mi sećanje na to da su ljudi bez razlike na veroispovest uzimali obveznice, čak su ih s poverenjem kupovali i oni za koje se smatralo da su antisemiti. U Subotici inače nije nikad u doslovnom smislu reči postojala mržnja protiv Jevreja. Pripadnici raznih vera i narodnosti živeli su u primernoj slozi, u potpunom »entente cordiale« jedni pored drugih... Izgradnju naše sinagoge pratili su s blagonaklonim interesovanjem ne samo naša verska braća nego i ostali pripadnici društva.

Pored mnogobrojnih priznanja koja smo u to vreme mogli da čujemo bilo je naravno i prigovora. Najviše se prisećam zamerki koje su iznošene u vezi sa dimenzijama sinagoge. Mnogi su govorili da je »šteta graditi je tako veliku jer se ni za 200 godina neće ispuniti«. Međutim, mi koji smo je planirali, a takođe i građevinari, ipak smo bili u pravu. Dvadeset tri godine posle svečanog otvaranja, naša bogomolja za vreme velikih praznika ne samo da je bila ispunjena vernicima nego ih je jedva mogla sve primiti. Sada se čak mogu čuti naknadne kritike »zašto nismo gradili prostraniju«.

Lavovski deo posla poneo je na svojim plećima *Ignac Kunec*, i on je dostojan takve slave. Bez njega bi se jedva znao ostvariti taj grandiozni poduhvat. Njegovo praktično rezonovanje, poznavanje materijala i srčana spremnost na pogađanje stvarali su čuda. Niko ne bi uspeo da izgradi tako jeftino jednu takvu vrednost, jednu od najlepših jevrejskih bogomolja. Međutim, uveren sam da ni on ne bi mogao tako lako bez mene... Naime, mnogi su bili nepoverljivi prema njemu i često su ga nervirali upravo onda kad je najviše doprinosa. Stoga je za vreme planiranja i izvođenja radova bio najmanje dvadesetak puta spreman da se povuče. Jedino je meni uspevalo da ga u interesu posla i zajednice zadržim na mestu, pa mogu slobodno reći da je ne jednom, posle velikog nagovaranja, meni za ljubav održao na tom teškom poslu. Ovaj entuzijast je do kraja solidarno ostao sa mnom. Kad je sinagoga bila završena i spremna za vršenje svoje funkcije, ja sam se zahvalio na svom predsedničkom položaju, a on je učinio isto. Uostalom, to je i bilo logično jer smo se obojica prihvatili naših obaveza u opštini prvenstveno zato da bismo izvršenjem ovog velikog dela ispunili želju lokalnog jevrejstva, te saobrazno njihovom broju i stepenu intelektualnog obrazovanja izgradili dostojan hram...»

Preveo Dušan Jelić

Dr. Izidor MILKÓ

S u m m a r y

HOW THE TEMPLE WAS BUILT?

(A shortened version of an article published in "Szombat" in 1925)

The great problem was how to find sources for the start of the construction. The first action was initiated when Mór Kunec was the president, while the actual construction was started when Dr. Izidor Milkó was in that post. Called upon by the president, who commanded great respect, Ignac Kunec, a successful businessman, compiled a financial plan and completed the financial circle. Funds were raised partly by selling the seats in the synagogue to be built and partly by issuing bonds of five Grown each which found good reception.